

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 6 ft.
Fél évre 3 ft.
Negyed évre 1 ft. 50 kr.

A lap szellemi részét
illető küldemények a
szerkesztőnek, anyagiak
a laptulajdonosnak kül-
dendők.

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ KOZLÖNY.

HIRDETÉSI DIJ:

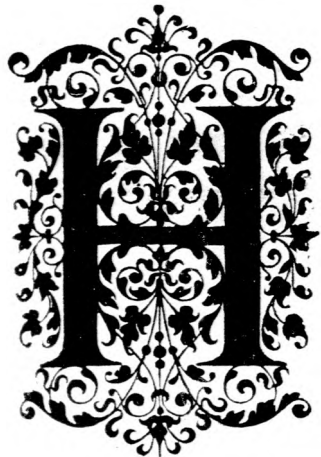
egy 1 hasábos petit sor
10 kr., többszöri hirtet-
ésnél olcsóbb. Nyiltér
sora 25 kr. Bélyegűj min-
den hirdetésnél 30 kr.
A hirdetések Bittermann
Nándor nyomdájában és
a szerkesztőnél fogad-
tatnak el.
Kéziratok nem küldetnek vissza.

Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden kedden és pénteken.

Egyes szám ára 10 kr.

Szent István napra.

Étfőn lesz nyolcszáz eszendeje annak, hogy az első magyar király tetemei ötven éves sirbatétel után Székes-Fejérvárott hivatalosan felásatván, a jobb kéz sértetlenül találtatott.

Ezen csodálatos jelenség alapján, a különben is éretnyes életű fejedelem a római egyház szertartásai szerint szentté kanonizáltatott.

A katolikusok tudják, mivel tartoznak — vallásuk elvei szerint — nemzeti szentjüknek, országuk védszentjének; őket biboros főpásztorunk multkoriban közöltük kenetes alkalmi körlevele során ellátta kegyeletes jó tanácsokkal.

Mi most nem a katolikusokhoz, hanem a magyar haza egyik jelentékeny részének, Bács-Bodrogh vármegyének összes keresztény lakóihoz szólunk. Szólunk pedig — nem a szentről, kit Krisztus egyháza fölmagasztalt; nem a nemzet védszentjéről, kit a reformáció kezdetéig általános és osztatlan hódolattal dicsőített hazánknak akkoriban tiszta katolikus népe.

Hanem szólunk a kereszténység megalkotójáról, alkotmányunk alapvetőjéről.

Az összes keresztényeknek dogmájuk, moráljuk, mindentük, ami az embert lelkében idomítja, lényegileg egy és ugyanaz.

Mindnyájunk lelki törvénykönyve az evangéliom; mindnyájunk emberi ideálja Krisztus Jézus. Ezen két forrásból, isteni Alapítónk tanaiból és életéből, van építve a mi társadalmunk sziklavára.

Családi életünket Ő szentelte meg; Ő mondta: Engedjétek a kisdedeket hozzám jönni; Ő tanított felebaráti szeretetre, irgalmasságra, imádságra, tiszta életre. Ő tanít túrni, hinni, remélni, szeretni, dolgozni, meghalni.

Az Ő tekintélye szenteli meg a jogrend vértérfinak állását, midőn rendeli: Engedelmeskedjétek a felsőbb hatóságoknak; Ő benne van a Fejedelem isteni tútora, midőn parancsolja: Adjátok meg a császárnak, ami a császáré.

Ő ami nevelési rendszerünk alfája és ómegája; urnak, szegénynek; kisdednek, aggnak; nyomorultnak, épnak; főnöknek és alattvalónak mestere és példája; mértéke és támasza.

Ez Jézus, ez a kereszténység.

Es ezt a Jézust, ezt a kereszténységet, ezt a morált és rendet hozta hazánkba István király; ezt védte és terjesztette, gyarapította és meghonosította.

Hol volnánk mi, hajdan pogányok? hová sodort volna az idők viharja, ha be nem oltatunk az európai keresztény embercsaládok fájába s nincs támaszuk a hitünk által hozzánk forrott szomszéd országokban a barbár népek hullámzó oceánja ellen?

De nemcsak a világ érrelmiségének hitét plántálta be hozzánk István király; hanem ő volt alkotmányunknak, jogi életünknek alapvetője, berendezője, megszilárdítója.

Ő a főpapok, főurak s idegen tudósok meghallgatásával hasznos törvényeket alkotott; Magyarországot vármegyékre osztván, megvetette a nemzet rajongással szeretett autonomiájának alapját; rendezte a hadsereget s azt saját hadúri fővezetése alá rendelve, az ország bel- és külbékéjét biztosította; a törzsek társas birtoklását megszüntetvén, az egyéni tulajdont és személyes vagyonrendelkezést létesítette; a közművelődés, humanismus, vallásérkölcös fejlődés szolgálatában maig is áldásosan működő intézeteket megteremtette s virágzásukat királyi bőkezű alapítványokkal biztosította.

A közelgő István nap tehát minden magyar-kereszténynek különösen, minden magyar-nak pedig általában is ünnepe. Nem a pápista szent, névnapja ez kizárólag. Ez a nap sokkal jelentőségtelesebb annál.

Évfordulója ez a magyar kereszténység s a magyar alkotmány nyolcszázados fenállásának.

Az első fogalom a másodikkal összecsöve és szép szimfoniába olvadva, együttes garanciája összes szellemi és anyagi fejlődésünk, nemzeti önállóságunk s fenmaradásunk, egyetértő békének, állami felvirágzásunk biztosságának, erejének, egységének. Az a dicsőséges Jobb kéz, a mennyiben a nem katolikus keresztények s más magyar honpolgárok előtt szentté nem avatja az egyház áldása, szentté leszen minden magyar szívében és ajkán azon nagy tettek, országra szóló alkotások és nemzeti érdekek közössége folytán, melyek emlékéhez fűződnek.

Annak a nemzetatyai Jobbnak sértetlen megmaradása nemcsak hogy szent, hanem szentes talizmán minden magyar előtt, a kinek vére a haza öröklétének és felvirágzásának ideáljáért pezsdülni tud.

Ünnepelje hát meg ezt a nemzeti nagy napot magyar, német, szerb, bunyevác, sokac, tót, katolikus, protestáns, görög keleti, örmény, zsidó egyaránt: honfiai kegyelettel, magába mélyedő hálás érzülettel, a keresztény morál s hazai alkotmány magasztos emléknepjéhez méltó lelkesedéssel, elrebegvén a régi költő után:

Oh dicsőséges szent Kéz!
Melyre magyar bizva néz,
Boldogsága népünknek
Nagy öröme szívünknek.

Az Eötvös-alap és a felekezeti tanhatóság.

A magyar tanhatóság az Eötvös alapot megteremtette, hogy a tanügy terén enyészhetlen érdemeket szerzett Eötvös báró emlékét megőrizze, és hogy oly önálló, közös vagyonra tegyen szert, melyet saját céljaira önrendelkezésileg hasznosíthasson. De azok előtt, kik ez alap megteremtéséhez az első követ lerakták, főleg egy oly intézmény létesítésének célja lebegett, mely az összes magyar haza tanitóságát egy érdekközösségbe vonva, az mint egységes és önálló testület hivatása fontosságának megfelelő hatékony állami tényezőként érvényesíthesse magát. A felekezetek által szolgáló állapokra kényszerített tanítókat államjogi helyzetök öntudatára ébreszteni, a bennök ekként feltámadt emberi jog érvényre juttatása által a szolgálati viszony nyomasztó voltát enyhíteni és a kartársi szeretet ébresztése által az együvé tartozás szükségének érzetét kifejteni: ez volt a bár nem hangoztatott, de az avatottak által közértelműleg kitűzött cél, melynek értelmében szellemi képességek egész erejével működni és hatni az egyetemes, mint a pünkösdi gyűléseken, a tanügyi lapokban és a közélet terén soha meg nem szűntek. Nem csoda, ha a felekezeti tanhatóságok elejétől fogva rossz szemmel nézték, ha egyház megyéjük tanitói jól felfogott érdekeik érvényesítése végett elég merészek voltak hozzájárulni egy oly intézmény sikerre juttatásához, mely okvetlenül érintkezésbe hozta őket szabadabb légkörben élő kartársikkal, kik a szabad véleménynyilvánítást emberi és polgári jognak tekintették és kik a szolgálati viszonyt a polgári szabadsággal kapcsolatba hozták. Tekintetbe véve azonban az Eötvös-alap intézményének egyéb humanus és emberbaráti céljait, a felekezeti tanhatóságok belátták, hogy erkölcsi reputációjuk kompromittálása nélkül nem léphetnek fel nyíltan az intézmény ellen; megelégedtek tehát, ha egyelőre az alaphoz hozzájárulni szándékozók visszatartásával képesek voltak a jó ügynek ártani. Mióta azonban az alapok birtokjogi kérdése és a középiskolai törvényjavaslat tárgyalása alkalmával felharsogott a felekezeti trombita, az egyház bajnokai kiléptek eddigi tartózkodó állásokból és megkezdődött minden ponton a felekezeti gyűlölség magas lángra szítása.

E támadás első áldozatául az Eötvös-alapot kívánja. Ámde, ha a felekezeti tanhatóság nyilván hangoztatott célja szerint a maga tanitói hermetikus biztosságban tudni óhajtja: ha meg-

akarja óvni a méltán aggodalmat keltő feketelenség azon szellemétől, mely mindössze is abban jelentkezett, hogy a tanítókat a fölött, mit saját vagyonukból összegyűjtöttek, saját jogkörükben óhajtottak intézkedni, (mely ügy egyébként teljes parlamentarizmus szabályszerűséggel nyert megoldást); ha végre, mondom, a felekezeti tanhatóság saját jogkörében óhajtja tanitói boldogítani: ez ellen természetesen senkinek sem lehet kifogása; de hogy mi szükségök van a felekezeti tanhatóságoknak, hogy e törekvésök megtestesíthetése végett, az Eötvös alap intézményét és az annak élén álló férfiakat a legigaztalanabb vádakkal illessék, az bár könnyen megmagyarázható, de a tisztesség szempontjából, azt hiszem, semmiképen nem volna igazolható.

Mondatik ugyanis, hogy a tagok többségét képező felekezeti iskolák tanitói teljesen háttérbe szorítva a kezelésnél, a segélypénzek kiosztásánál is természetesen rövidséget szenvednek. Lássuk csak közelebbről. Az Eötvös-alap vagyona Magyarország összes néptanítóit, mint magánembereket, mint családfenntartókat és polgárokat. E vagyont eddig a pusztán csak tanítókból álló egyetemes gyűlés végrehajtó bizottsága kezelte, és ugyanaz osztotta ki pünkösdi gyűlésein annak segélyeit és ösztöndíjait. De a segély kiosztó gyűlés akként volt szervezve, hogy benne minden, akár felekezeti, akár nem felekezeti és alapszabályilag kötelezettségének megfelelt egyesület képviselője tagsági és szavazati joggal bír. Látni való ebből, hogy mi sem lett volna könnyebb, mint a felekezeti tanítókat befolyását, éppen sokat hangoztatott számarányoknál fogva, a végrehajtó biztosságban biztosítani, ha ugyan a felekezeti tanhatóságokban csak mákszemnyi jóakarát is meg lett volna az Eötvös-alap iránt és nem iparkodtak volna a teljesen befolyásuk alatt álló felekezeti tanító egyesületeket az alaphoz való hozzájárulástól lehetőleg visszatartani; a miért is, ha egyáltalában helyt lehetne adni annak a gyanúsításnak, hogy a segély kiosztásnál a felekezetek érdekei meg nem óvattak, úgy a vád bizonyára egyenesen csak reájuk hárul vissza.

Mennyiben adataim egyébként a vád, hogy a r. katolikusok a segélyosztásnál háttérbe szorítottak, azt elég világosan kimutatta Péterfy a Néptanítók Lapjában, és így áttérek a gyanúsítás egy másik nemére, mely a részrehajlást, az önzést az ember természetének megfelelő dolognak mondva és így az ellenkezőnek lehetőségét már eleve kizárva oda lyukad ki, hogy az országos tanitói gyűléssel szerves összefüggésben levő nem felekezeti tanhatóságok befolyásukat ezen alap kezelésénél latba vetni fogják, hogy saját felekezetnélküli embereiknek és önmaguknak a döntő szerepet biztosítsák. Nem tudom mi vihette rá a felekezeti tanhatóságot ez előzetes gyanúsításra, de annyi bizonyos, hogy a segély kiosztó bizottság nem követheti a felekezeti tanhatóságot arra a térére, hol csupa szűkekléből már ugyanazon egy vallás hívei között is különbséget tesznek a szerint, a mint azok felekezeti vagy felekezeti jelleg nélküli intézetnél működnek; a minthogy a segélyosztásnál csak is a segélyre szorulás kisebb vagy nagyobb fokának körülményei jöhetnek egyáltalán tekintet alá.

Még egy tévedést óhajtának helyre igazítani. Nem áll, hogy a kormány csak azért gyarapítja az alap vagyonát 1500 frt évi dotációval, hogy az alap kezelésére minél több befolyást nyerjen; hanem a dolognak rövid summája az, hogy a nem felekezeti iskolák tanitói szabadon járhatnak felsőbbeségi tanhatóságok elé, szabadon nyilváníthatják előttük nézetüket, és találkoztott tanító ember, ki bebizonyította a miniszter ur előtt, hogy az államnak hazafias kötelessége az Eötvös-alapot gyámolítani.

Ha a felekezeti tanhatóságok meg vannak győződve az orsz. kath. alap megteremtésének szükségességéről, semmi sem állja útjukat, hogy létrehozásáért legjobb meggyőződésük érveivel saját körükben propagandát csináljanak; de

hogy e cél elérésére mi szükségük van a felekezeti jelleg nélküli akár katolikus, akár más vallású tanítók ellen oly leplezetlen gyűlölséggel fellépni, és a tanítók polgári ügyeikben való teljesen korrekt eljárását fegyelmeztlenségnek kurtolni, azt, ismételve mondom, egyáltalán nem értem. Mennyiben lehet egyébként fegyelmeztlenségről szó, világosan kitűnik abból, hogy a felekezeti jelleg nélküli tanítók mindenütt a legszívesebben egyetértésben élnek hatóságokkal, a mire pedig az ellentétben, hol a tanítók annyiféle aprólékos vexáltatásoknak vannak kitéve, nem igen lehet akadni. De hát ez csak mellesleg legyen megjegyezve. A magas klerus egyébként elég vagyonos, hogy az alap lét rejtétt gazdag adományaival siettesse; sőt nem látom be, hogy miért ne teremthetné meg egy maga az egész alapot, mikor az egész csak csekély áldozat volna, a tanítók függetlenségének árán biztosítván magának ez által oly erőt, mely a helyes számításból ki nem felejtendő fontos tényezőt képezne ügyének szolgálatában.

Reméljük azonban, hogy a felekezeti tanítóság elég óvatos lesz a lépésszövegre rá nem menni, és meg fogja érezni keserűsége ízét annak a mézes madzagnak, melyet ajkain végig rántani szándékoznak. Be fogja látni, hogy áldozatokért mindenkor engedményeket követelnek; hogy a felekezeti tanhatóság az amugy is korlátozott szabadságú gyűléseken keresztül fogja vinni, hogy csak is a maga emberei juthassanak a segélyosztó bizottságba, és végül, hogy a tanhatóság önkényétől ennyire függő intézmény segélye csak is az önmegaláztatás véghetetlen sora után fogja egyáltalán megszerezhető lenni.

Reméljük továbbá, hogy a felekezeti tanítóság nem annyira az ember veleszületett gyarlóságánál fogva, mint inkább az embernek ugyancsak veleszületett önállóságra való törekvése folytán okulni fog a multakon és meg fogja magának vonni a következtetést a jövőre, és nem óhajtva vissza azt az állapotot, melyben a tanító a társadalmi tényezők között a szolgáló szerep jutott, nem fogja megtépni engedni azt a nemes kapcsolatot, mely bennünket az együvé tartozás szép elvénél fogva eddig oly örömdetes módon összefűzni kezdett és végül nem hagyja kezéből kiteperni azt az eszközt, mely által a magyar tanítóság a férfasság terén a tanítói állás önállóságra és becsültté tételét kívívni óhajtja.

Egy tanító.

(Az ügy iránti általános érdeklődés kedvéért álljon itt a száraz tényállás, amint kaptuk: Minthogy az átadás mellett a tanító-egyletek abszolút többsége nyilatkozott, az alap, az egyetemes tanítógyűlés egybehívása nélkül át fog adni a képviselői közgyűlés által választandó kezelő bizottságnak, mihielyt a belügyminiszter a végrehajto bizottság által kidolgozott alapszabályokat helyben hagyja.)

Hírek.

Megyei rk. közgyűlés. Főispán ur óméltósága tizenegykor meglehetősen számú bizottsági tag jelenlétében megnyitja a közgyűlést és ünnepélyes méltósággal megemlékezőn azon örömdetes eseményről, melyet a Felső királyi család s vele az örömeiben mindenkor készséggel osztozó magyar nemzet vár, indítványozza, hogy majdan a szerencsés örömnapp földerülte alkalmából egy a legfelső trón számolya, mint Rezső trónörökös és neje magas színe előtt, a megye szerencsekívánatai tolmácsoltassanak. Lelkes éljenzéssel eltagadtatik. — A tárgysor lefolyása im következők: 1. Zenta város tanácsának a tiszai állandóhid gyökeres helyreállítása iránt tett intézkedéséről szóló jelentése, ugy Kozics István és érdektársainak a jelzett hid kijavitása tárgyában megtartott árlejtés eredményét jóváhagyó 171. számú képviselői testületi határozat ellen benyújtott felebbezésének elintézése. A jelentés jóváhagyatik, a felebbezés eljettetik. 2. Nemes Militics községének az ottani rozszant tempomtornyának kiépítésére vonatkozó határozatának jóváhagyása. Jóváhagyatik. 3. Topolya községének az ottani vasuti indóházhoz vezető műút földmunkáinak elkészítésére vonatkozó határozata. Helyben hagyatik. 4. Joanovits Nikola és társainak az Ó-Futtakon f. évi július hó 2-án tartott jegyzőválasztás ellen benyújtott felebbezése. Elűtöttetik, mert mind a 10 érve tarthatatlan. 5. Madaras községének községi csendőrsége szervezése tárgyában alkotott szabályrendelete. Helyben hagyatik. 6. A garai községhez fölépítésére vonatkozó községi képviselőtestületi határozatnak elintézése. Jóváhagyatik.

Kérjük a t. városi tanácsot, hogy a megürülő Falcione-féle ösztöndíjakra a pályázatot még a szünet alatt írja ki. Mert a reménykedő ifjakra nézve nagyon hátrányos, hogy egy a pályaválasztásban, mint a tanulási hely megjelölésében ezáltal gátoltatnak. Sok szegény és joggal bíró fiú téveszt pályát, csak azért, mert mikor választ, még nincs meg az ösztöndíj; mi-

kor meg már választott, nem akar s nem is szabad tanévet vesztetnie, mert jó előmeneteléről féltékeny bizonyítványt köteles előmutatni.

Beküldetett. Az apatinai utnak Zombor felé eső harmada botrányos rossz karban van, pedig az egész megye, az ellenőrzésre hivatott egyének mind ugyszólván naponkint járják. Persze az a kicsapott megyei hajdu, aki arra se volt jó, hogy a nagyház kapujában ácsorogja végig az életét, nem nagyon erőtelti magát a rendtartásban. Azért hát jó lesz az ipszét keményen fogni s ha nem végzi dolgát, elcsapni. Az az út sokban van a megyének; hát vigyázzunk rá, míg érdemes. Egy kocsitörött busus.

Pályázat van hirdetve a titeli kir. közjegyzői állomásra.

Cégbejegyzés Donáth József vegyeskereskedő Melykuton, bejelentetve a szabadkai kir. törvényszék-nél június hó 26.

Nemes-Militicsen szerdán reggel dr. Kanyurszky György, budapesti egyetemi tanár keresztapasága mellett keresztelte meg Széchényi Jenő plébános Vaisz Ignác, azelőtt zsidó vallású aljegyzőt, ki a kereszttségben György nevet vett föl. Keresztelő után a jó keresztapa megvendégelte új lelki gyermekét és barátait.

A pénzüzetek és részvényvállalatok országos nyugdíjgyesületébe belépett a Bácsopolyai takarékpénztár.

A szabadkai „szabadelvű-párt“ Szt. István első magyar király emlékének megünnepleni óhajtván, a városi népünnepélyt rendez, következő sorrendben: 1. F. hó 19-én vasárnap d. u. 4 órakor kezdetét veendő a népmulatság zene, tánc és mozsárdurrogás mellett. 2. Esti 7 órakor 1 frtos teríték mellett teljes ellátással díszvacsora leendő. Mely ünnepélyre a közönség tisztelettel meghívatik. Szabadkán, 1883. augusztus 9-én. A „szabadelvű-párt“ rendező bizottsága.

Eckstein Illés, Péter és Zsigmond bajai illetőségű ugyanottani lakosok vezetéknevüket „Sziklai“-ra változtatták belügyminiszteri engedéllyel.

Posta. A közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszterium a budapesti zsimonyi vasutvonalon O-Kér és Újvidék közt fekvő Kiszács községben postahivatalt fog életbe léptetni. Forgalmi köréhez csak Kiszács község tartozik.

Burgstaller Sándor Bezdánban átvette a Schwel-féle fűszer és vegyesárú kereskedést.

Apatinban a nagyasszonyi busú estéjén rendezett bál nagyon jól sikerült. A négyeseket 52 pár táncolta. A vig társaság csak fölöstököm táján kezdett végkép oszladozni.

Beküldetett. A topolyai iskolaszék f. évi aug. 14-iki ülésében, mint a tanítónak szemről szemre való bírása és hivatott erkölcsi ellenőre, Rind Elek elnök és Pápay László jegyző hivatalos aláírásával és pecsétjével, a következő nyilatkozatot adta ki: „Faragó Ferenc topolyai tanító, a „Bácskai Ellenőr“ 1883. év július 29-iki számában V. L. névaláírással mértékletlen pálinkaivónak s mint ilyen, részegnek állitattik a közönség elé. Az iskolaszéknek 1883. év augusztus hó 14-én megtartott gyűlésén fenti közlemény felolvastatván, az az iskolaszék előtt méltó megbotrányozást keltett, mert Faragó Ferenc tanítót részegnek sem hivatalában, sem pedig a községben senki sem látta. K. m. f.“ (Szolgálaton ezen nyilvános rehabilitáció az így méltatlanul meghurcolt tanítónak elégtételül. Szerk.)

Wochenblatt . . . Palánkán! Krusevlya üsző bikájáról, Ada kukacos kövéről, Karavukova krokodil-sárol lett híres; hát Palánka csak nem állhatja meg, hogy túl ne licitálja őket: készül alapítani Carl Mezey redaktorsága mellett a nagy kulturnyelven Wochenblattot. És kikkel? Az ottani s környékbeli u. n. magyar intelligencia tagjaival; mert a Mitarbeiterek: Stefan v. Nagy, m. p., Nikolaus Mifka, m. p., Adolf Spitz, m. p., Adam Payerle, m. p., Ferdinand Potzta, m. p., Carl Seunig, m. p., August Iklódy, m. p., Samuel Perles, m. p., S. Simandy, m. p., Paul Fúke, m. p., Carl Essigmann, m. p., Carl Steger, m. p., Peter Armbrust, m. p., Martin Schwerer, m. p., Maurus Csongor, m. p., Carl Sugár, m. p., Robert Büchler, m. p., Anton Oswald, m. p., Herausgeber: Josef Kristofek, m. p. — P. p.!

De beszéljünk komolyan! Bár minden faluban megélhetne egy magyar lap! De midőn látjuk és tudjuk, hogy minden szorgalom mellett s minden érdek felkarolásával is alig élhet meg itt, a vármegye központján, míg a többi nagy és terjedt vidékkel bíró városokban csak teng máról-holnapra: akkor józan ésszel nem lehet mást következtetni, mint azt, hogy Palánkán lapot indítani abszurdum. Másrészt statisztikailag be van bizonyítva, hogy paraszt vagy mestereember helyi lapra nem prenumerál. Annak politikai kell, a minek vidéken értelme nincsen. Ennél fogva csak a helyi és környékbeli értelmiség lesz annak az olvasó és pártoló köre. Már pedig az értelmiség azért az, hogy tudjon és tud is magyarul. Tehát német újságra egyáltalán nincs is szüksége. El is várjuk a Mitarbeiterek közt szereplő lelkesek, ügyvédok, jegyzők, hivatalnokok és honvédtisztek hazafiúságától, hogy a megyeszerte magától szépen terjedő magyarosodás árjának ilyen sarkantyút nem vetnek útjába.

Ha hiszik, hogy ott lap kell s kedvük van ezen célra anyagilag áldozni: hát tessék azt ne retrográd német nyelven, hanem magyarul kiadni és akkor akár beállunk dolgozó társuknak — ha bevesznek. A német zuglapok számának célba vett szaporodását pedig határozottan károsnak, nemzetietlennek, fölöslegesnek és indokolhatatlannak nyilvánítjuk, kétszeresen most, midőn a törvényhozástól az utolsó falusi óvodáig minden nevelő s tanító a magyar nyelv elterjesztésén működik s midőn azt az abc-től kezdve mindenki tanulni, majdan tudni köteles. Sajnos, hogy épen az értelmiség s épen a dereknek ismert palánkai, kezdi el, hogy ott német, Kiszácson tót, Kucurán rusznyak, Újvidéken örmény, Bulkeszen wasserkrovót ajku újságok induljanak. Minket ugyan a tény maga nem túsíroz, szerencsés is kívánunk hozzá a mit irtunk, azt — minden okos ember beláthatja — nem mint szerkesztő, hanem mint magyar ember írók. A német sajtónak csak egy hazafias hivatása van Magyarországon, és ez: fölöslegessé tenni önmagát.

Több előkelő helyről fölkérattunk, hogy indítványozzuk azt, amit úgy is magától megtett volna mindenki, aki teheti, hogy Szt. István napra lobogózzuk

fel házainkat. Ime megtettük s bocsánatot is kérünk rögtön ezen magától értetődő tárgy fölemlétesért.

Értesítés. A „Bácsmegyei női kézműparki-állításra“ a tárgyakat gondosan becsomagolva e hó 20-án vagy 21-én kell „Esztergamy Borbála nőegyleti elnök Zombor“ címfelirattal postára tenni, hogy a tárgyak kellő időben beérkezzenek. — Minden tárgyra egy kis cédulán annak száma teendő. — Minden küldemény mellé, a bejelentési iv csatolandó, ha előlegesen eddig be nem küldetett volna. Egy bejelentési iven szükség esetén több kiállító tárgyainak jelzése is eszközölhető, de ez esetben a kiállító nevei aláhuzandók. — A megyei rendezők kéretnek a tárgyak összegyűjtésére és mielőbbi szives beküldésére. A postai csekély költségek a kiállítókat illetik. Ha valakinek kellő számú bejelentési iven nem volna, a bejelentés bármily papíron is eszközölhető, csak a kellő tájékozást nyujtsa arról, mi a kiállító neve? mikor készült a mű, eladó e vagy sem? — A kiállítás költségeinek fedezésére szolgáló nyeremény tárgyak részben vétel, részben ajándék útján szerehetnek be, ebbeli kegyes adományok beküldési végső határideje szeptember hó 1-re Dr. Margalits Ede, kiállítási titkár.

Irodalom.

Új tankönyv. Bács-Bodrogh vármegye leírása. A Bács-Bodrogh megyei gazdasági egyesület által ezüst érem és II. o. díszoklevéllel jutalmazva. Készítette Radics György, a zombori állami főgymnasium igazgatója. II-ik javított kiadás. Ára 20 kr. A hazának mint országunk geographiai, historiai, statisztikai ismerete csak úgy érhető el, ha előbb részeinek, nevezetesen egyes megyei viszonyainak képét látja a tanuló a legkülönbözőbb oldalról megvilágítva. S ha általában az egész országnak, úgy különösen az anyamegye minden tényezőinek tüzetes ismerete elengedhetlen kötelessége már az elemekkel foglalkozó tanulónak is. Ezen kötelesség teljesítésében nagy mértékben segítheti elő az elemi és gymn. I-ső osztályába járó tanulókat a fent jelzett az újabb követelményeknek megfelelő változtatások figyelembevételével átdolgozott földrajz, melyet nemcsak az író elismert neve, hanem maga a műnek compositója, a tanulókat tehetségeivel alkalmazott irálya, a földrajzi tankönyvek kellékeinek szoros megtartása kiváló módon ajánl. Maga a kiindulási pont mint a földrajz tanítás azon elvénél folyamán, hogy a haladás az ismertről az ismeretlenre történjék, tökéletesen helyes. Zombor város területének leírásával kezdí ugyanis a szerző a megye ismertetését s így halad tovább vidékek szerint. Fő érdeme a műnek, hogy az egyes megyei községek a legújabb szervezési szabályrendelet alapján megalkotott szolgabírói járásként vannak betürendben elősorolva s hogy a statisztikai adatok az 1881-iki népszámlálás szerint készültek. Rövid összefoglalásban az egyes helyiségek-nél megemlítve találja a tanuló mindazt, a mi jellemző; felvilágosítást nyer a helység alapításáról, népességéről, politikai viszonyairól, földmíveléséről, iparáról, kereskedelméről, közlekedési eszközeiről, culturmozgalmairól, sőt szerző az érdeket a historia iránt is felébreszti, midőn ráutal mindazon megyénkben előfordult történelmi mozzanatokra, melyek a haza szeretetét hivatják a tanuló fogékony keblében éleszteni. De nemcsak az egyes helyiségeknél vannak az egyes geographiai tényezők megemlítve, hanem külön rovatban áttekintést nyer a tanuló a megye geographiai viszonyairól, égaljáról, terményeiről, gazdasági viszonyairól, műutairól és közigazgatásáról. Előfordulnak ugyan imitt-amott kihagyások mint pl. a hódásági távirda hivatal nincsen megemlítve, nincsenek jelezve a Ferenc-csatorna mentében létesített távirda állomások, kikérülte szerző figyelmét a Ferenc-csatorna és a Ferenc József-csatorna kiágazásánál Ó Felsője jelenléte emlékére emelt szobor, stb. de ezek olyan hiányok, melyeken az előadó pár szóval segíthet. Meglévén a nevezett tankönyvnek mindazon kellékei, melyek az elemi ismeretszerzéshez megkívánatnak, az mindezeknél de még olcsóságánál fogva is a Bács-Bodrogh megyei elemi- és ipariskolák, továbbá a gymnasium I-ső osztálya számára jó lélekkel ajánlható. *Városi Tivadar.*

A „Gazd. Egylet“ közleményei.

A Bács Bodrogh megyei gazdasági egylet elnöksége a következő körlevelet intézte az egylet hátralékos tagjaihoz.

Tisztelt tagtárs úr!

Mikor ezen egylet taggyűjtő ívét aláírni s magát a tagsági úszszeg fizetésére kötelezni sziveskedett: bizonyára azon nemes cél lebegett szeméi előtt, hogy az okszerű gazdálkodás teréu való haladásnak megyénk területén és nevében a kor követelte áldozatot részéről meghozza.

Ezen hazafias készség kizárja ugyan azon föltevést, mintha ama csekély elvállalt terhet a magasztos célért sokallaná; mindazáltal oly számok az ilyen megfélekedések, hogy az egylet pénzerő hiányában se nyilvános fellépéseinek költségeit, se belkormányzatát tovább vezetni nem képes.

Ezen szomorú, de igaz körülmény arra kényszerítette a választmányt, hogy utolsó ülésében végzésileg kimondotta: amennyiben a hátralékos tagdíjak ezen utolsó intés keltétől számítandó 14 nap alatt be nem folynának, a késedelmes fizetők rovására törvény útján lesznek behajthatók.

Igen tisztelt Uram!

Sok munkát és postabért takarítana meg amugy is szegény egyletünk, ha az ily kellemetlen levelek nem terhelnék. Remélvén, hogy ezen, hivatalos választmányi meghagyásból írt soraimat félre nem érti s hazafias kötelességének ismeri az egylet érdekeit

ezentul is szíven hordani: véletlen feledékenysége által kényszerített jelen eljárásunkért szíves bocsánatára számítunk s hisszük, hogy az egylet s a jó ügy érdekében nem hiábavaló munkát végeztünk.

Egyébiránt vagyok tisztelettel!
Zombor, 1883. augusztus 16.

Szemző Gyula,
alelnök.

Zombor, aug. 13. A folytonos száraz időjárás folytán a cséplés már nagyon előrehaladt, minélfogva tetemes szállításaink vannak Buza különféle minőségekben jön a piacra, többnyire 75-76 k súlyú hektoliterenként, s ezt az idén átlagsúlynak vehetjük, azonban nehezebb minőségű is fordul elő. A vételköltség igen jó, kivált molnárak szeretik az új buzát, mert — mint mondják — több lisztet ad, mint a tavalyi. Az árak a campagne kezdete óta 70-80 krral emelkedtek, ma jegyzünk elsőrendűt 10 ftt 30-40 krral, másodrendűt 10 ftt 10-20 krral. Zabban szintén jó szállításaink vannak, minősége, kivált színét illetően, nem felel meg várakozásainknak, máskülönben azonban kielégítő, mert egészséges és nincs vadrepce. Ma 5 ftt 60-70 krral fizetik. Takarmányárpa kevés jön a piacra és helyi szükségletek fedezésére, többnyire hizalók által vétetik 7-7.25 fttig. A babszedés most van folyamatban, mennyiségi eredménye nem oly jó, mint gondoltuk; azonban minősége kitünő. Eső nem lévén, szépen lehetett szarítani, tehát most tökéletesen száraz és fehér. Már el is adtak egy keveset 8 fttől 8 ftt 50 krrig (Árak 100 k. kicsinyben.) Tengeri már nagyon érzi az eső hiányt; cséve volna elég, de mit ér, ha nem tud kifejlődni, hanem egészen elsatnyul.

A priglevica-szentiváni állami kenderáztató.

Bácsmegeye, a mint tudjuk, Magyarországnak legnagyobb kendertermelő vidéke, a talaj s éghajlati viszonyai következtében legnagyobb s legjobb is lehetne, mert az a körülmény, hogy két oldalról a Duna, a harmadikról a Tisza által van körülvéve, s a Ferenc csatornával átló gyanánt középen keresztül metszve, az ország minden más megyéje felett, ezen iparnövény termelésére neki határozott fölünyt kölcsönöz.

Ne vegyék tehát rossz néven a bácskaiak, ha gyakrabban is megemlékezünk róluk s nem mulasztjuk el az alkalmat, hogy az okszerű termelés s áztatás fontosságát, az eddigi hibás eljárás ellenében kiemeljük, s azt gyakorlati példákkal többször is illusztráljuk.

Es a kedvező alkalmat jelenleg annyival is inkább felhasználjuk, mert a mi jót s meggyőzőt e részben most mondunk, azt éppen egy ismeretes bácskai kenderkereskedő cégnek adatai s üzletkimutatásai alapján közöljük.

1881-ben a földmívelési miniszterium két olasz rendszerű, első osztályú áztatómedencét készíttetett Bácsmegeyében; az egyiket Apatinban a Duna mellett, a másikat Szentiván szomszédságában, a Mosztonga mocsár partján állítva fel. Ezen utóbbinak a kihasználása, a községi eljárás meghallgatása s bevezetése folytán, Michels fivérekre bízott, mint a kik a kendertermelést s kikészítést Szentiván már évek óta nagyban s igen jó sikerrel üzik.

Michels testvérek e rendelkezésükre bocsátott állami kenderáztató-medencének az 1882-83 ik évben való kihasználásáról jelentést tettek a földmívelési miniszternek.

A jelentés, melyet itt tüzetesen s kiválóbb pontjaiban megismertetünk, a mult évi közép kendertermés eredményét, az okszerű eljárás következtében, tünteti fel. Az előterjesztésből e helyütt a következőket emeljük ki:

Először is a jelentésben az mondatik, hogy mult nyáron, a kedvezőtlen időjárás miatt, „csak 25,000 kéve kender lett, a medence ötszörös megtöltésével kiáztatva és hogy a kender kiázása „összesen 8-10 napot vett igénybe.“

Másodszor a jelentés azt is felemlíti, hogy a tavasi áztatási idény kedvezőbb volt, mert „75,000 kévét, a medence 15 szöri megtöltése mellett, könnyedén ki lehetett áztatni és egyszeri kiázásra elegendőnek bizonyult 6-tól 8 napi idő.“

E szerint egyszeri áztatásra 5000 kéve rakatott a medencébe, s 100,000 kéve kiáztatása 20-szoros megtöltés által sikerült; s minthogy a medence feleke 60 □ öl, tehát minden négszög öl területen 1667 kéve kender ázott ki, a mely körülbelül egy hold terményének felel meg. Ez mindenestre szép eredmény.

Harmadszor felhossa az említett jelentés, hogy „ezen kender minősége sokkal jobb, pormentes és 10 % al több szálát ad, mint a szokásos előbbi eljárás mellett adni szokott.“ Továbbá, hogy a 100,000 kévéből 330 métermázsza nyerskender került ki, azaz más szavakkal kifejezve: minden három kéve egy kilo gramm szálát adott, ami olyan közepes termés mellett soknak mondható, minthogy rendszeren négy kéve szokott egy kilogramm nyers, kitört kender adni.

Negyedszer: Azt írják Michels fivérek, hogy „a mint az ázott kender megtörtük, métermázsánként 32 forintjával gyorsan elkelt, részint bel-, részint külkereskedőknél“. E szerint azt csak két forint nagyobb árkülönbséggel lehetett értékesíteni, mert a mint Michels ur helyesen megjegyzi, „a Mosztonga vize iszapos s a sok növényzettől, kivált nyáron, barnás színe van, tehát a kendernek sem lehet fehér színt nyerni az áztatás által.“ Reméljük azonban, hogy mikor a Mosztonga tervezett kitisztítása a megyei hatóság útján eszközöltetni fog, akkor annak a vize is alkalmasabb lesz az áztatásra s Michels testvérek 6 % helyett, 10 és több százalékkal magasabb áron adhatják majd el kenderüket.

Ötödször: „A kézi, valamint fuvarmunkát általában kiadtuk és pedig a medence egyszeri megtöltésért (szivattyúval), kivételért, kitergetésért és szárazon való összehordásért, kazalozásért fizettünk a nap-számoknak 20 fttot, a fuvarosoknak 15 fttot, tehát ezrnek áztatási költsége került 7 fttba, holott azelőtti években az nekünk 10 fttba szokott volt kerülni.“

E szerint a kezelésnél, minden ezer kévétől 3 ftt költségmégkímélés mutatkozik.

Es most rekapitulálva az együttes kezelési munkálatokat, a tiszta hasznót a régi s új eljárás között a következő tételekbe foglalhatjuk: a) 10 % mennyi-

ségi többlet az okszerű áztatás következtében 33 mm. 32 fttjával = 1056; b) 2 ftt többlet a nagyobb értékért a fennmaradt 300 mmázsán 2 fttjával = 600; c) 3 ftt kezelési költségkülönbség minden 1000 kéve után, tehát ezrnek 3 fttjával = 300; összesen megtakarított összeg 1956 ftt.

S minthogy 330 métermázsza kender 32 fttjával 10,560 fttot tesz ki, tehát lehet mondani, hogy a tiszta megtakarítás közel 20% a az összes terményhozadék piaci értékének.

Ezt a számítást még lehetne folytatni s végeredménykép kimutatni, más mellékatatok belevonásával, a kendertermelés nagy előnyeit, hanem most csak annyit kívánok megjegyezni, hogy míg az apatini áztató, viz- és szárítóhely tekintetében sokkal nagyobb előnyöknek örvend a szentivániál és a vele elbánni nem tudás miatt mégis tetlenül hever a község kezében, addig Szentivánon egy értelmes, tevékeny iparogazda csodákat művel saját polgártársai szemlétára az okszerű áztatással és nemcsak önmaga gyarapodását eszközöli általa, hanem külföldön is visszanyerni igyekszik a magyar termény számára azon elvesztett piacokat, honnan azt az orosz s német kender az utolsó években csaknem teljesen kiszorította.

Végül, hogy jövőre még nagyobb siker koronázza Michels testvérek törekvéseit, ajánljuk nekik a törés, tilolás és kenderpohítás körül a könnyebb s jutányosabb áron történhető eljárást, minthogy e tekintetben is már jelentékeny vívmányokat mutat fel a műpár s tökéletesebbnél tökéletesebb kezelési könnyebbítések jönnek létre a technologia segítségével, melynek jel-szava: inventis addere.

Bodola Lajos.

A ló- és marhalevelek kézbesítéséről.

Mindég fog állani az az általánosan elfogadott mondás, hogy nem azt kell nézni, hogy ki ír valamit, hanem mit vagy miről ír.

En is ezen közmondás által bátorítva, szerény állásomból kezembé vettem gyarló tollamat, hogy a ló- és marhaleveleknek — magánfelek között történt adás-vétel folytán — miként való kézbesítéséről egy pár szót szóljak, és az eddigi visszás, semmikép sem igazolható eljárásra nézve, tapasztalatból — mint az élet első mesterétől — elsajátított észrevételeimet megtegyem.

Lássuk, milyen az eddigi eljárás.

Nálunk, a mi megyénkben — nem tudom: országos nyaványa e ez? — eddig a ló- és marhalevelek kézbesítése körül a következő kvalifikálhatlan eljárás dívik:

Dallos Ferenc eladja lovát vagy marháját X. város országos vásárján Pintér Pálnak, de a lólevelet vagy feledékenységből, vagy talán más, hibáján kívüli ok miatt otthon hagyta.

Megalkudván a felek, a vevő bizonyos vételári összeg levonásával, mely összeg többnyire 5-10 fttot reprezentál, kifizeti az eladót azon világos kijelentés mellett, hogy az általa visszatartott vételári hátralékot az eladónak majd akkor megküldi, ha az eladó neki a ló-, illetve marhalevelet kezébe juttatja.

Et nunc venio ad fortissimum. Haza érkezik az eladó, és ha jóra való rendes ember, veszi azonnal a ló- vagy marhalevelet, elmegy a notáriushoz, és azt az X. városi vevő nevére kiigazittatja.

Hanem persze ezzel nem éri be. Kérni nem kéri, hanem követeli a munka súlya alatt görnyedő jektől, hogy hát most már ezt a ló- vagy marhalevelet küldje el hivatalosan az X. városi vevőnek, és az ottani hatóság által szedesse be a neki járó összeget, hogy azt annak idején neki kézbesíthesse.

No, ha ez az eljárás nem furcsa, akkor semmi sem.

Ezen eljárás által nemcsak hogy a sok dologtól kifáradt notárius vesztí amugy is drága idejét, hanem magát a postai szerepre is kényszeríteti; nemcsak hogy ingyens magánügyi közbenjáró és kézbesítő, hanem más pénzének örszójévé degradáltatik, és ha történetesen a vele közlekedő másik közhivatalos talán egy kissé hanyagabb munkás: nemcsak hogy a közbenjárásért a köszönetet ki nem érdemli, hanem kénytelen a hibáján kívüli késleltetés miatt, még a szemrehányásokat is zsebre rakni.

De eltekintve mindeztől — vessük most már magunkat a főfaktorra: a financiára, — legnagyobb kárt szenved az államkincstár, mert ha megszűnt tettetnek ezen visszás eljárás, ugy akkor a felek a postai közvetítés lévén kötelesek igénybe venni, ez által az államnak, nem mondom nagy, de ha a hiba országos, ugy legalább is észrevehető hasznót hajtának.

Minthogy tehát a lólevelek kézbesítése körül követett ezen visszás eljárás az eddigi téves szokás, és sem törvény, sem miniszteri vagy törvényhatósági rendeleten alapul: egyszerűen beszüntetendő lenne, és pedig vagy a közhivatalosok iniciatívájából, vagy pedig a felsőbb, erre hivatott hatóságok által kiadott rendeletekkel; mi által aztán nemcsak hogy a közhivatalos megmenekedne a baszontalan munkától, hanem a postai közvetítés igénybe vétele által az államkincstár is nem csekély nyereségben részesülne.

Aesculap.

Petrovosszellő, 1883. aug. 14.

Azt kérdezte tőlem egy itteni Trombitás féle polgár ember, hogy miért írom én most már közleményeim alá azt a nevet Aesculap, és mondanám meg neki, hogy mit jelent e szó? — megfjtemtem és azt mondtam, hogy ez volt a régi időben a görögönél a gyógyísten, e néven írom alá magamat p-dig azért, mert nálunk is sok a gyógyítási való, ha majdan egészséges állapotaink lesznek, akkor H ygieát, mely az egészséget képviseli, írrok alá.

Erre aztán szem-nre vetet e, hogy milyen hitvány emberek vagyunk, hogy minden törvényes kellékek mellett még egy patikát sem tudunk a község részére kieszközölni, ráte én azt válaszoltam, hogy új évig majd csak meglesz. Az én polgárom erre oly dühös lett, hogy csak annyit monogott fogai között: „hogy nehéz a magyarok várai míg elgyün a Gani-bandi; — de hisz az már meghalt mondam én; — épen ugy mint a maguk patikájuk is, válaszolá, az már születése előtt halott volt.“

No várj gondolám magamban, majd megmutatom, hogy még sem lesz ugy, és eltökéltem magamat, e sorok közzétételére, hogy vegyék tudomásul a kiket illet, hogy milyen nálunk a nép között a gyógyszer-tár felállítására iránti vélemény.

Hanem van ennek még egy nagyobb hibája, mert ha nem kapunk patikát, nem lesz óvodánk sem, tartván népünk azon — talán téves — elvet szem előtt, hogy ha nem tudunk patikát kieszközölni, ugy az óvodát sem tudjuk felállíttatni. — Ig-z ugyan, hogy mi olvastuk a „falusi értelmiséghez“ szépen írt cikket, mely az óvodák felállítását mel-gezen ajánlja, meg is értettük, csakhogy nálunk nem elég, hogy azt mi és a sokkal csekélyebb számú intelligencia megértse és felfogja, hanem a község zömét képező polgárokat is kell begyőzni, annak hasznos és üdvös voltáról. A mi pedig nem csekély feladat. — Mindezek ellenére azonban fel van véve a kesztyű, és a mennyire én ismerem népünket, a netáni minden ellen törekvés mellett is, — a mit ugyan eddig nem nagyon tapasztaltam, a biztos sikernek nézünk eléje.

Egyébként a resultátumról annak idején értesítést küldök.

Minden ellen áramlat mellett is, nagy nálunk a törekvés a szép és hasznos után, számo-ak terveink is, a melyeket kivinni szeretnénk, csakhogy persze egyszerűre nem megy, még pedig minden más ok mellett azért, hogy mert rosszul állunk a kasszával, már pedig minden legcsekélyebb dolog kivihetőségéhez pénz a nélkülözhetlen keilék.

Ha meglesz a patika és óvoda, szeretnők felépíttetni a nagykorosmának csufolt, és a garainál is rosszabb lábón álló „falusi csárdát,“ és ha ez is meglesz, akkor meg iparkodni fogunk felráztatni és rendbe hozni a járókat, nehogy az ember még nappal is ki legyen téve a nyaktörés veszélyének. — Talán mindenek előtt ezt kellene rendbe hozni, no de inkább törjön ki egy pár embernek a lába, minthogy a gyógyszer-tárt vagy óvodát nélkülözzük.

A járok rendbehozása saját hatáskörünkhöz tartozik, majd csak könnyebben túl esünk rajta.

Még mást többlet is tudnék mondani, no de arról máskor, egyet azonban el nem hallgathatok, hogy van toronyörünk, ki minden óramegyedben jelzi, legyen az akár nappal akár éjjel, hogy ébren van.

Aesculap.

Adatok Zombor sz. kir. város történetéhez.

Donoszlóvits Vilmosról.

(Folytatás)

III. A város erdőiről, vizeiről és földjeiről.

A város két erdővel birt, — az ugynevezett Bukovác és Sikara erdővel.

A bukováci erdő, mely 960 hold nagyságú volt érege a város által rendszeresen kezelve lett, felelt a város délnyugati oldalán — néhány lakházzal. Ezen szép, négszögben ültetett nagy erdő — mely a várost tűzfával ellátta, a „kövezeti alap“ javára a város kiirtatta. Azonban a befolyt pénzösszeg elenyésző csekély lévén, kénytelen volt a város kölcösönt fül venni, hogy fobb utcáit kiköveztesse.

Az ugynevezett Sikara erdő 190 hold területű, ahol már a régi időkben is — mint jelenleg, a polgárság és tanuló ifjuság nyári mulatságait tartja álig 1/2 óra járásnyi távolságra, és kellemes — árnyas tisztásai miatt. Itt van elhelyezve a katonai lövölde.

Ezen erdöket az örök emlékeztetre méltó férfin (perenni memoria dignus Vir) Markovits József — egykor Pozsega megye nemességének albirája, azután itt tanácsnok, végre kapitány és városi főbíró — Szlavoniából hozatott magvakból kelesztett csemetekből ültette. Ő rendezte a város utait, melyeknek két oldalait epérfakkal beültette, a város birtokait rendben tartotta. Ezen jeles férfin a királyi küldöttséggel — mely a Ferenc-csatorna kiásására volt szervezve — a munkálatokat itthon és Bécsben tanulmányozta és a munkálatot szorgalmazta; a Havi Boldog-Asszonynak szentelt kápolnát a városon kívül délre saját költségén fölépíttette és hozzá alapítványul hat hold földet adott a sajátjából. Ily nemes tetteiért Mária Terézia királynő saját arcképével ellátott éremmel díszítte őt fel. Egyik unokája királyi tanácsos volt, leányági unokája pedig Bács-Bodrogh vármegye híres alispánjának pacséri Odry Andrásnak volt hitvestársa.

A város inkább posványos mocsarakkal mint vizekkel bir, — melyek „bara“ név alatt a város határának éjszakkéleti, nyugati és délnyugati oldalain részint egymással összeköttetésben állva, részint külön elszórva találhatók. Kevés nádat, gyékényt és apró halakat szolgáltattak; — talajvizek lévén, nagyobb földárkalmával több kárt mint hasznót hajtának a mellettük fekvő föld tulajdonosainak.

A „Mlaka“ külváros alacsony fekvésénél fogva a földárknak gyakran volt kitéve: különösen a 70-es évek elején, mely alkalomkor a szegényebb sorsúak nagyobb részt vályogokból épült házai rombadóttek. A közlekedést itt Grg' Joco nevű gazdag fakereskedő által a város rendelkezésére bocsátott fenyőfa tutajokon tartották fen, s télen e sorok írója is nem egy ház ablakán koreszolyozott ki és be a lakatlan szobákba.

A város déli oldalán az ugynevezett „Mosztonga“ veszi kezdetét s kanyarulatosan lassan délfelé folyik, melynek beiszaposodott medre kitisztítására és hajókázhatóvá tételére Várday Péter kalocsai érsek nagy pénzösszeget áldozott, — de reményei nem igen teljesültek.

Nyugati és déli határát a városnak a Ferenc-csatorna szeli át — melyet eredetben a városon át vezetni terveztek, mit azonban a városatyák meg nem engedtek — I. Ferenc király által szabadalmazott részvénycsásáság által 1793 tól 1801 ig lett ásva. A csatorna tervezői és munkálatainak vezetői Kiss József és Gábor mérnökök voltak; befejeztetett pedig Hepe országos építész által Az 50 főből álló társulat élén álltak: Ditrichstein, Eszterházy, Kinsky, Lichtenstein hercegek; Apponyi, Aspermont, Batthiány, Harrach, Kolonics grófok stb. Meg lett nyitva és a forgalomnak átadva 1802. május 1-én.

A föld minősége ugy mennyisége is lakóinak arányával van, bár rége a törökök elűzése után mi-

dön e város lakói nem földműveléssel, hanem inkább nagy legelőket feltételező állattenyésztéssel foglalkoztak, a városhoz nagy puszták tartoztak, — melyen 9 falu és 19 pusztát tartozott. A faluk és pusztákat lásd a „Bácska” 1882. 37. számában „Bodrogh vármegye községeinek története” címe alatt.

A föld általán véve jónak mondható s így csakhamar felhagytak az állattenyésztéssel s a több hasznosított földműveléshez fogtak a város lakói, bár reményeiket sokszor a föld árja megfűszerezte.

Igy a hetvenes évek elején pár éven keresztül 10 ezer hold szántóföldnél többet is a víz elborította tartott.

IV. A város lakóiról.

A város nevének eredete után első lakóinak nemzetiségére biztosan nem lehet következtetni.

Egy Zsigmond király idejéből fennmaradt okmányban az állítatik, hogy az időben itt szerviai rákok laktak volna, kik bizonyos alvidékről telepedtek ide. Czobor grófoktól fennmaradt egy dézsma lajstrom mely oly magyar családnevekről emlékszik meg, melyek a város régi lakóit magyaroknak kétségtelenül bizonyítják. A város magyar lakói a törököktől részint elűzettek, részint kipusztítottak.

A város falai 145 évig helyet adtak a törököknek, kiknek kiűzése után a szomszéd felső megyékből magyarok, délről pedig Csernovics Arzen ipeki püspök vezénylete mellett nagyobb számmal a szerbek vándoroltak és telepedtek le.

A bunyevácok I. Lipót uralkodása alatt jöttek Hercegovina- és Dalmáciából barátok vezetésével.

Néhány német család telepedett itt meg II. József császár alatt Baden- és Würtenbergből.

A város lakói kezdetben állattenyésztéssel foglalkoztak, majd a földműveléshez láttak. A magyarok inkább szellemi, míg a németek, de főképp a szerbek, kézi munkát szerettek végezni. A szerbek különös előszeretettel viseltettek a katonai élethez — midőn Zombor is a katonai végvidékhez tartozott s lakói katonáskodni tartoztak, víztésztéknek és bátorságuknak sokszor szép jelét adták. Így a zalánkeméni ütközetben (1691) víztészték viselték magukat, de főképp a III-ik szilészi háború alkalmával jó szolgálatakat tettek az uralkodó családnak — miért is Mária Terézia különösen katonai szolgálatait teljesítéséért szabaddá tette a város lakóit, kik azelőtt jobbágyok voltak. A város lakóinak katonaiságát a város mint katonai végvidék című fejezetben lesz bővebben említés.

Nevezetesebb régi nemesi családok, melyek a város falai között laktak:

Nemes borsodi Latinovics Lőrincz, nemes Bács megye volt táblabírájának családja, kinek egy örököse maradt varbói Kruspér Fülöp Antal volt nyugalmazott udvari tanácsos, Bács megye volt valóságos alispánja, kinek családját egy Antal nevű fia s örököse folytatta, ki azonban innen elköltözött.

Nemes Parsetics Miklós családja, kit Lipót és II. Ferenc királyok nemességgel ajándékoztak meg. Egyik fia János György Torontál megyébe szakadt, másik fia Antal Bács megyébe maradt s utódi magacsi hivatalokat viselték. Ezen családból származik Parsetics Felix jelenlegi újvidéki főispán.

Nemes Putnik István Bács megye táblabírája ezen város kiérdemült bírája és tanácsnoka volt; fia: Antal híres ügyvéd volt („doctor juris utriusque”) János és István, ez utóbbi ki nemcsak a nemesek kapitányává lett megválasztva, hanem II. Ferdinánd zászlója alatt harcolt, és az országgyűlésen hív-éje miatt kitünt, miért is II. Lipóttól külön nemesi oklevelet kapott. E család több jeles és hazafias férfiakat adott, mint a városnak, úgy a megyének. Terjedelmes birtokait az osztrák kormány elkobozta, mivel a szabadságharc idejében a család feje Albrecht főherceg kisközeghi épületeit és raktárait felgyújtatta.

Nemes Fratricsevi s Fülöp Bács megye táblabírája, kit bölcsessége és kiváló tetteiért, midőn Putnik Istvánnal az országgyűlésre küldték, Lipót király nemességgel ajándékozott meg.

Nemes Sztrilich Antal, e városnak volt érdemes bírája, György fia e város tanácsnoka, Tamás Torontál megye táblabírája és valóságos főügyésze és a nemesi insurrekció alkalmával volt királyi kapitány.

Nemes Mrázovics Ábrahám, Bács megye táblabírája, volt városi tanácsnok és a népiszkolák kerületi igazgatója; jeles érdemeiért II. Lipót királytól arany érdem nyert, a nemesi diplomával együtt.

Nemes Frank Gábor, Bács megye volt táblabírája; fia Alajos, Bács megye táblabírája és a főnemes Pálffy jószágok igazgatója. — Gábor pedig ugyanannak családi ügyvédje.

(Folyt. köv.)

A SZÓNTAI BÚCSÚ.

Ha Lutter Márton, wittenbergi protestáns pápa, bácskai barát lett volna: több mint bizonyos, hogy a búcsú miatt fel nem lázad régi egyháza ellen. Kivált a nagymise utáni részt értem, midőn már a lövöldözés, polgári lövészek üres parádéja, harangszó, boltbecsukás, csendesinálás, guggival való kinálkozás és gyomorkorgás a minden ügyet kiegyenlítő fehér asztalok töltött ütegei s harcokészletei mellett megszűnnek s helyüket a világ utánozhatatlan magyar természeti muzsikája, a pohárköcsintés, váltja föl.

A délelőthosszat gyáva téletlenségre kárthatott gyomor megérti hivatását s a zúzák hallhatólag kezdnek örölni; a sok gégebe szorult pohárköcsöntő levegőt kap és kisutyan; a malac- és libagyilkosok a gazdag terítékű asztalok körül számos bűnpártolóra találnak. Hogy a kukoricaföldes gazdának jobb kedve legyen tölteni, egy kis eső is csepereg, de csak csinján, mint a kalmár öt ujjá közül a rádás kávészemnek. A piacon megindul az éktelen zsvaj; valóságos bűz-épületté alakul át a vadkörtés kofa által monopolizált templomter s különösen a szürszabó, booskor- és kalap-ipar nagy lendületnek örvend. A remete ruhában svindlerkedő olvasóúrus fentszóval hirdeti a csodatevő rabuliztikus ponyvatérmeiket; míg egy cseh kópárús műértő szemöldökkel magyarázza fejeinek titkos bájait s a rámák minémű eredetének tekervényes történetét. A gyoicsos tót egyre noszogatja a rőföt a

körmerágó gazdasszony tenyerébe; de biz az váltig huzakozik, mert ő is ért hozzá. Hiszen minden sokac született takács! A mézesbábos el van kedve, anynyiszor elkiabálta már, hogy ez krajcár, amannak meg garas párja; pedig portékájának alig látszik hiba.

Minden fordulónál egy-egy bozontos cigányasszony emelgeti feléd — „párosan, hármasan stb.” — csecsemőit, hogy szánd meg őket egy piculával, vagy szivarvéggel. A moré meg teknőt kínálgatja s egyre biztatnak, hogy nincs akkora disznó, amelyik el nem fér benne; nagyobb igazság kedvéért bele is fekszik. A szücs haragudván, hogy meg se kérdik, mit keres itt, nyakába pöndörít egy kifordított subát, mintha mondaná: Hát most hiszitek-e, hogy az új suba nyáron híves, télen meleg? De biz erre a sokacnak nem jut más eszébe, mint az, hogy kár volt úgy megnehezíteni a falopást. Mert a subában a sokac az erdei mellékjövdelem jelképét látja.

A vásár átellenében tágas körbe fogódzva járja a fiatalság a nemzeti táncot. A pókháló-forma reverenda ruha igen alkalmas a tetem bájait kikörvonalozni. A fejeken iszonyú kendőbogllya, vagy egy-egy keresztnyi zöldes bolti virág, alatta kis termeten halvány, nyiszlet arc, korai véniséget ígérő vonásokkal. Tíz némben után egy-egy legény, aki papucsával vagy booskorával, leginkább meztláb rúgja-vágja a búcsú porát s ha közelér a gajdáshoz, mintha megkerülné: nekiszegi a fejét és felszegűző formán kanyarodik feléje.

Délután az öngyártotta szűnyogterítő ruhát helyekint piros szoknya váltja föl; az a sok pokróc, térdpelő-lepel, és ülő-szőnyeg otthon maradt. Csak a fejek néznek úgy ki elülről, mint a berzenkedő páva hátulról.

Hanem azért a cigány sincs innen száműzve; úri házakban egyre aprózza a csárdást. Nagyon talpa alá húzhatja annak a fiatal fűskálisnak, aki már félőrája toporzékol tőle. Olyan szivesen táncol, hogy alighanem házasodni van szándéka. Mert ma már jóformán csak azok táncolnak, azok is csak rőkép a jövendőbelikkel.

Azt mondja a diák példaszó: aki asszonyt vesz, pört vesz. No hát akkor az én ügyvéd barátom kétszeresen is jól jár: míg pör nem lesz, kapitális az asszony; ha lesz pör, kapitális lesz a pör. Teljesedjék nekik vágyuk szerint békességgel!

Ki tehet róla, hogy ennyi mulatság dacára se mulathat az ember eleget? Nincs annyi jóakarát és rátermetség, amennyivel a szóntai intelligenciát kielégíteni lehessen; nekik mindig szolid az ember! Prosit!

Hasznos tudni valók.

Ha a tehének a tejet visszatartják, ezen egy amerikai gazda tapasztalata szerint úgy lehet segíteni, ha az ily tehennel aludt tejet itatunk Johnson szerint a mint az ily tehének az eléjük tett edényből az aludt tejet kiitták s az edény belső falát kezdték nyalogatni, azonnal önkényt leadták tejüket.

Jó oltó készítése. A sajtkészítéshez, a tej megtartására jó oltót úgy készíthetünk, ha egy friss oltógyomor lehetőleg apró darabkára vagdalva, oly 2 liter vízbe tétetik, melyben már előbb 100 gramm konyhasó oldatot fel. Ezen oldatot jól összerázzuk s 12 órán át állani hagyjuk hűvös helyen. Most veszünk 150 gramm finom s erős (72° os) borszeszt s azzal rázzuk jól össze még egyszer. Ezután az oldatot üvegbe töltjük, bedugaszoljuk, három hétig hűvös helyen állóztatjuk, mely idő után, a leülledett részből a megtisztult oldatot szép lassan leöntjük. Az így leöntött tiszta oltóanyagok jól, legmentesebben bedugaszolt palackokban két évig is eltartható s mindenkor a kellő oltó erővel fog birni.

NYILTTÉR. *)

SALVATOR
első rangú vasmentes savanyúvíz,
lithium és bornátriumban gazdag forrás, orvosi tekintélyek által a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál rendelve; — kiváló szer a közhvény-, hólyag- és vese-bajoknál. Borral használva igen kellemes üdítő-ital.
Kapható ásványvíz-kereskedésekben s legtöbb gyógyszertárban.
20-15 Salvator-forrás-igazgatóság Eperjesen
Budapesten főraktár **ÉDESKUTY L.** urnál.

*) Az e rovatban közlöttékért nem vállal felelősséget a szerk.

Felelős szerkesztő: Dr. MOLNÁR ISTVÁN LAJOS.
Laptulajdonos és kiadó: Bittermann Nándor.

HIRDETÉSEK.

Hirdetmény.

Kulpin község előjárósága által ezennel közhírré tétetik, miszerint Kulpin község határában az 1883. évi XX. t. c. értelmében gyakorolható vadászati jog, 1883. évi szeptember hó 2-től hat évre, vagyis 1889. évi szeptember hó 2-áig terjedő időszakra — folyó év szeptember hó 2-án d. u. 3 órakor a község házában tartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek haszonbérbe fog adni. — Az árverési feltételek a községi irodában a hivatalos órák alatt bárki által is betekintheők.

Kulpin, 1883. augusztus hó 12-én.

Lehotszky János s. k., Nongrádi s. k.,
3-1 jegyző. bíró.

Zombor 1883. Bittermann Nándor könyv- és könyvnyomtatásból.

3165. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A zombori magy. kir. jószágigazgatóságnál 1883 évi szeptember hó 4-én délelőtt 10 órakor a jószágigazgatóság irodahelyiségében nyilvános árlejtés fog tartatni az obrováci ujonnan építendő róm. kath. templom iránt. Kikiáltási ár 33895 forint 92 kr. o. é.

Miről a vállalkozni kívánók azon kérelemmel értesítettek, hogy magukat 3390 frt o. é. bánatpénzzel ellátva a nyilvános versenyen megjelenni, avagy írásbeli zárt ajánlatukat 50 kros o. é. bélyeggel és 3390 frt o. é. bánatpénzzel ellátva, továbbá kiteve azt, hogy az árlejtési feltételeket ismerik és azoknak magukat alávetik, az árlejtést megelőző napig a zombori m. kir. jószágigazgatóság (Bács-Bodrogh megyében Zomborban) tönökénél, illetőleg az árlejtés megkezdéseig az árlejtő bizottságnál benyújtani sziveskedjenek.

Az árlejtési feltételek a zombori m. kir. jószágigazgatóság irodahelyiségében a rendes hivatalos órák alatt naponként betekintheők.

Utó- vagy hiányosan kiállított ajánlatok nem vétetnek tekintetbe.

Zomborban 1883. évi július hó 27-én.

A m. kir. jószágigazgatóság.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legtisztább égvényes
SAVANYU-KÚT
legjobb Asztali-és üdítő ital,
kitűnő hatásának bizonyult köhögésnél, gége bajoknál,
gyomor-és hólyag hurtnál.
ÉDECSEK (az emésztés elősegítésére).
Mattoni Henrik, Karlebadban (Csehország).

1369.

1883.

Árlejtési hirdetmény.

Alulírott község előjárósága részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint a nemes militicsi templom régi tornyának lebontása és annak újból való felállítására vonatkozó községi képviselők által hozott és a tek. megyei törvényhatósághoz jóváhagyás végett beterjesztett határozata, a tek. megyei alispán úr által, a megyei közgyűlésnek utólagos jóváhagyása reményében 13279 ex 1883. számú végzésével jóváhagyott.

Miért is a régi torony süvegének lebontása és annak újból történendő felállításához szükséges összes anyagok és az építési munkálatok biztosítása iránt Nemes Militicsi község házában f. évi augusztus hó 26-án d. u. 3 órakor a község előjárósága által árlejtés fog tartatni.

Vállalkozni szándékozók a fent kitűzött árlejtéshez azon figyelemzetéssel hivatnak meg, hogy tartoznak az árlejtés megkezdése előtt, a kikiáltási ár 10%-át óvadékkul letenni.

A tek. megyei alispán úr által f. hó 4-én 13279 ex 1883. szám alatt jóváhagyott építési terv és költségvetés, valamint a községi képviselő testület által megállapított árlejtési feltételek a község házában a jegyzői irodában mindenkor megtekintheők.

Kelt Nemes-Militicsen, 1883. augusztus hó 14-én.

Kaich József,
jegyző.

Jankovich Fülöp,
kapitány.

454. sz.

bv. 1883.

Árverési hirdetmény.

Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a zombori kir. járáshíroság 1199. ex 1883. számú végzése által Amann Jakab és társai apatini lakosok javára Parsetics Czigit József zombori lakos ellen 400 frt tőke, ennek 1882. évi december hó 14. napjától számítandó 6% kamatai és eddig összesen 52 frt 18 kr perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 509 frtra becsült butor, ágynemű, kocsis, csikók, sertés és malacokból álló ingóságok nyilvános árverés útján eladtnak.

Mely árverésnek a 3419/1883. sz. kiküldött rendelő végzés folytán a helyszínén, vagyis Zomborban a városházán leendő eszközzésére 1883-ik évi augusztus hó 24-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésen az 1881. évi LX. t. c. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. c. 108 §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Zomborban, 1883. évi augusztus hó 10-én.

Cservenka Lajos,
kir. bír. végrehajtó.